

Autonomie, bescherming en participatie van minderjarigen in de gezondheidszorg: een toetsing aan het IVRK en het VRPH

Marie Goemaere - BNGG 5 juni 2026

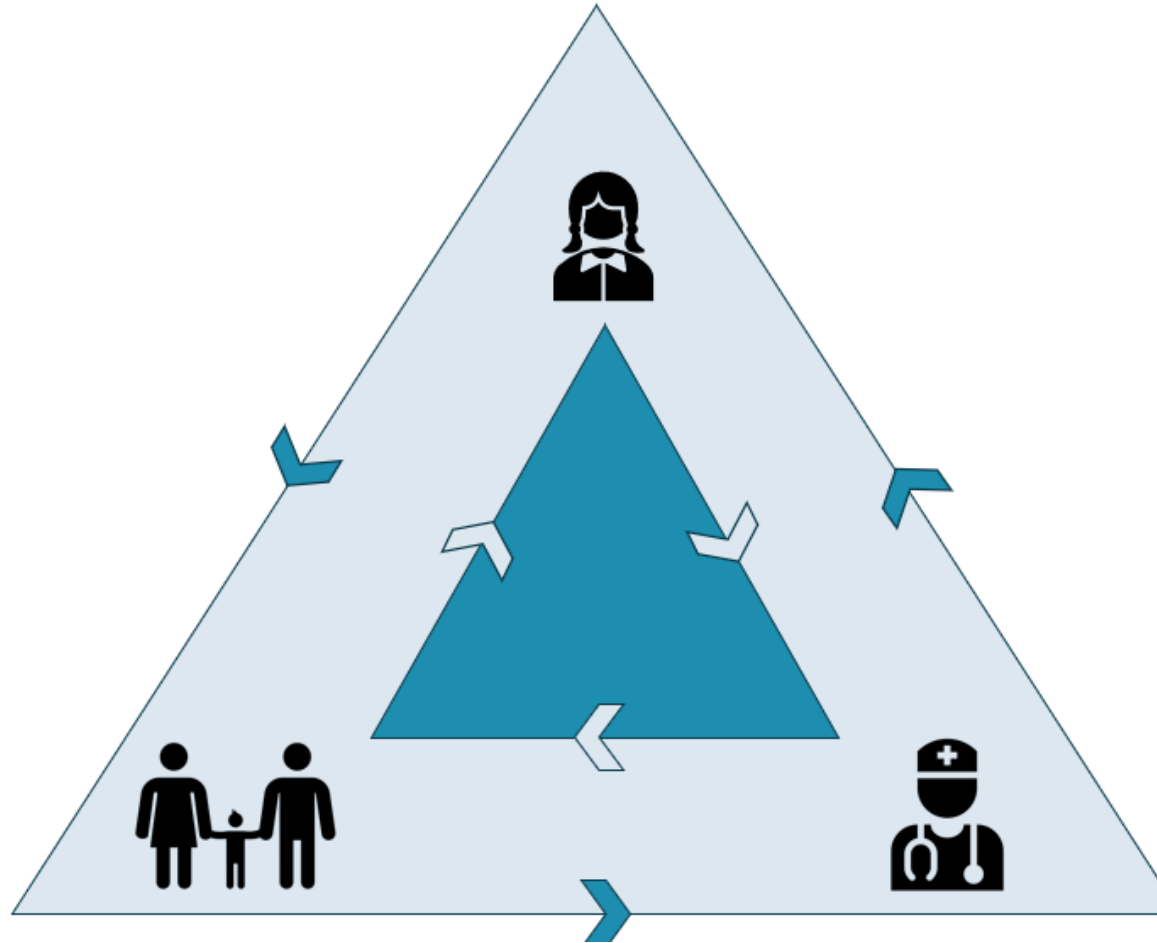
Overzicht

- Verdrag rechten van het kind
- Verdrag rechten van personen met een handicap
- Rechtspositie van de minderjarige in de gezondheidszorg in België
- Evaluatie en aanbevelingen

Verdrag rechten van het Kind

Bescherming vs. autonomie

Verdrag rechten van het Kind

Recht op bescherming (art. 3.1, 18 VRK)

- Ouders primair verantwoordelijk voor gezondheid en ontwikkeling kind
- Belang van het kind eerste overweging

Recht op participatie (art. 5, 12 VRK)

- Erkenning van de zich ontwikkelende vermogens
- Passend belang aan mening ifv leeftijd en maturiteit
- Recht op informatie

=> Impact rol ouders: beslissers → begeleiders → gelijkwaardig dialoog

Verdrag rechten van het Kind

Recht op privacy (art. 16 VRK)

- Vertrouwelijkheid medische gegevens en privacy van minderjarigen waarborgen
- In functie van de zich ontwikkelende vermogens

=> Progressief meer vertrouwelijkheid ifv concrete bekwaamheid

Verdrag rechten van het Kind

Vier kernvereisten

- Erkenning van de toenemende autonomie van de minderjarige
- Evoluerende rol van de ouders
- Recht op participatie
- Recht op privacy en confidentialiteit

Verdrag rechten van het Kind

Handvatten van het VN-Kinderrechtencomité

Recht op informatie

Recht op participatie

- Tweetrapsmodel
 1. Wettelijke minimumleeftijd
 2. Maturiteitstoets

Vertrouwelijk medisch advies

Verdrag rechten van personen met een handicap

Verdrag rechten van personen met een handicap

Paradigma shift

Van afhankelijkheid en bescherming → naar volwaardig rechtssubject, gelijkheid en participatie

Drie centrale bepalingen

- Artikel 7 VRPH
- Artikel 3, h) VRPH
- Artikel 12 VRPH

Verdrag rechten van personen met een handicap

Artikel 7 VRPH

1. *De Staten die Partij zijn nemen alle nodige maatregelen om te waarborgen dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen ten volle alle mensenrechten en fundamentele vrijheden genieten.*
2. *Bij alle beslissingen betreffende kinderen met een handicap vormt het belang van het kind de eerste overweging.*
3. *De Staten die Partij zijn waarborgen **dat kinderen met een handicap** het recht hebben vrij blijk te geven van hun opvattingen over alle aangelegenheden die hen betreffen, waarbij op voet van gelijkheid met andere kinderen en in overeenstemming met hun leeftijd en ontwikkeling naar behoren rekening wordt gehouden met hun opvattingen en **waarbij zij bij hun handicap en leeftijd passende ondersteuning krijgen om dat recht te realiseren**.*

Verdrag rechten van het Kind

Artikel 12 IVRK

De Staten die partij zijn, verzekeren **het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen**, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

Verdrag rechten van personen met een handicap

Artikel 3, h. VRPH

De grondbeginselen van dit Verdrag zijn: (...)

h. Respect voor de zich ontwikkelende mogelijkheden van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

- Autonomie moet **progressief worden opgebouwd en ondersteund**
- Staten en zorgactoren hebben een **actieve ondersteuningsplicht**
- **Balans vereist tussen:**
 - Bescherming
 - Participatie

Verdrag rechten van personen met een handicap

Artikel 12 VRPH

⇒ Handicap mag niet automatisch leiden tot minder autonomie

Wilsbekwaamheid als mogelijke “beslissingsdrempel”

- Risico op indirecte discriminatie

Vertegenwoordiging → *supported decision-making*

- Wil en voorkeuren centraal
- Ondersteuning autonomie

Verdrag rechten van personen met een handicap

Minderjarigen

⇒ Risico op snellere vaststelling wilsonbekwaamheid bij handicap

Dus: wil en voorkeuren centraal

Maar **artikel 7 VRPH!**

Onbekwaamheid → ondersteuning

Substitutie → participatie

Bescherming → bescherming + autonomie

Rechtspositie van de minderjarige in de gezondheidszorg in België

De rechtspositie van de minderjarige in België

Art. 12 Wet Patiëntenrechten

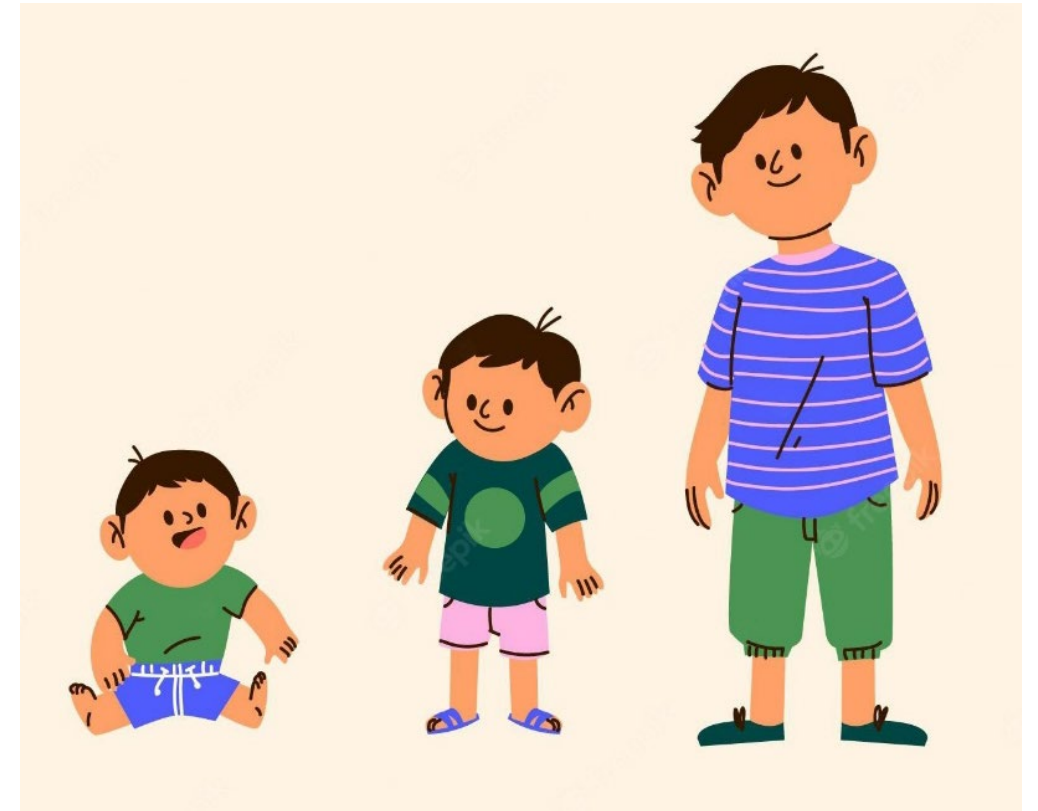
§1. *Bij een patiënt die minderjarig is, worden de rechten zoals vastgesteld door deze wet uitgeoefend door de **personen die conform Boek I titel IX van het oude BW het gezag over de minderjarige uitoefenen** of door zijn voogd.*

§2. *De patiënt wordt **betrokken** bij de uitoefening van zijn rechten **rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit**. De in deze wet opgesomde rechten kunnen door de minderjarige patiënt die tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat kan worden geacht, **zelfstandig** worden uitgeoefend.*

Wet Patiëntenrechten

Drie ontwikkelingsfases

1. Te jong om betekenisvol deel te nemen
 - Ouders
2. Tussenfase
 - Ouders
 - Minderjarige wordt betrokken in functie van zijn leeftijd en maturiteit
3. In staat tot een redelijke beoordeling van zijn belangen
 - Minderjarige
 - Ouders betrekken op verzoek van minderjarige

Beoordeling wilsbekwaamheid

Wilsbekwaamheid = kernbegrip

→ *in concreto* beoordeeld door de gezondheidszorgbeoefenaar

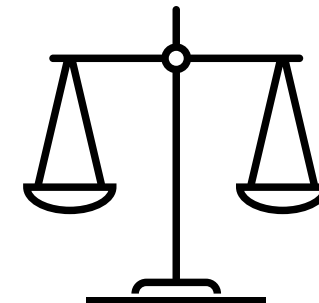
Hoe?

- Wettelijke criteria?
- Criteria in de rechtsleer en rechtspraak
 - leeftijd, maturiteit, intelligentie, ziekte-ervaring, ernst ingreep, risico's en voordelen, het vermogen om informatie te begrijpen en af te wegen, beïnvloeding door derden, ...
- Geen beroepsstandaarden
 - Impliciete beoordeling, afhankelijk van ervaring/intuïtie, variatie tussen artsen

Evaluatie en aanbevelingen

Evaluatie VRK

Wet Patiëntenrechten: evenwicht bescherming – autonomie

Uitgangspunt

- In concreto-beoordeling → Maatwerk
 - Wilsonbekwaam → vertegenwoordiging → bescherming + betrokkenheid minderjarige
 - Wilsbekwaam → zelfstandige uitoefening rechten → autonomie
 - Ouders kunnen betrokken blijven: **relationele autonomie**

Maar afhankelijkheidspositie

- Geen wettelijke criteria of richtlijnen beoordeling
- **Risico** op inconsistente, subjectieve, uitkomstgerichte beoordeling

Aanbeveling: vermoeden van wilsbekwaamheid

Vermoeden van wilsbekwaamheid

- Versterkt rechtspositie minderjarige
- Stimulans tot betrokkenheid en participatie
- Minder risico op uitkomstgerichte beoordeling
- Weerlegbaar: ruimte voor maatwerk

≈ VN Kinderrechtencomité *General Comment 2016 nr. 20*

≈ Engeland/Wales, Oostenrijk, Slovenië

Evaluatie VRPH

Geen onderscheid tussen minderjarigen met of zonder handicap

- Participatie- en informatierechten gelden voor iedere minderjarige

⇒ In lijn met VRPH

Problemen:

- Functionele beoordeling wilsbekwaamheid
- Risico op onvoldoende ondersteuning
- Risico overbescherming

Aanbevelingen VRPH

1. Van een focus op beperkingen naar een focus op ondersteuning

- Ondersteuning
- Indien wilsonbekwaam → focus op wil en voorkeuren
- Grens: belang van het kind

2. Aandacht voor ondersteuning in de gezondheidspraktijk

- Focus op opleiding en sensibilisering gezondheidszorgbeoefenaars

3. Vermoeden van wilsbekwaamheid (cf. supra)

Bedankt voor jullie aandacht!